

Οι πολιτικοστρατιωτικές διαστάσεις της ελληνικής ναυτικής δύναμης

του Αντιναυάρχου (ε.α.)
Ξενοφώντος Μαυρογιάννη Π.Ν.

Στα Βαλκάνια τα τελευταία χρόνια υποβόσκει μία επικίνδυνη κατάσταση με την αναβίωση των εθνικισμών που καθιστά την 100ή επέτειο των Βαλκανικών Πολέμων επίκαιρη. Όχι για να αναξέσουμε πληγές, αλλά για να επαναφέρουμε στη μνήμη μας την πολυτάραχη ιστορία της περιοχής και να λάβουμε τα μέτρα μας έναντι αυτών που επιβουλεύονται τα κυριαρχικά μας δικαιώματα.

Άλλωστε η ιστορία είναι μία συμφωνία μεταξύ νεκρών, των ζωντανών και των ακόμη αγέννητων, όπως εύστοχα λέει ο Edmond Burke, Ιρλανδός πολιτικός φιλόσοφος.

Η κατάσταση

των βαλκανικών κρατών και της Τουρκίας

Στο διεθνή ορίζοντα ήταν εμφανές από τις αρχές του 20ού αιώνα ότι η άλλοτε κραταιά Οθωμανική Αυτοκρατορία θα διαλυόταν υπό την πίεση των συγκρουομένων συμφερόντων και άλλων εθνικισμών. Η επανάσταση των Νεοτούρκων (1908), το πρόγραμμα εκτουρκισμού των χριστιανών υπηκόων που έθεσαν σε εφαρμογή καθώς και οι αρπακτικές βλέψεις των Μεγάλων Δυνάμεων έναντι της Τουρκίας, έκαναν τους Βαλκάνιους να ξεχάσουν, προς στιγμήν, τις μεταξύ τους διαφορές και να προχωρήσουν στην υπογραφή στρατιωτικών συμφώνων.

Με την προτροπή της Ρωσίας στις 12 Μαΐου 1912 Σερ-

βία και Βουλγαρία υπογράφουν μυστική συμμαχία με σκοπό την κήρυξη πολέμου κατά της Τουρκίας στην οποία προσεχώρησε και το Μαυροβούνιο.

Παράλληλα η τσαρική διπλωματία, βοηθώντας και του Άγγλου πρέσβη στη Σόφια, έφερε σε συνεννόηση Ελλάδα και Βουλγαρία, η οποία κατέληξε στην υπογραφή αμυντικής συμφωνίας στις 29 Μαΐου 1912, στην ελληνική πρεσβεία της Σόφιας.

Μολονότι η Ελλάδα δεν γνώριζε για τη συμφωνία των τριών άλλων Βαλκάνιων, εν τούτοις ουδεμία μνεία έκανε στις ελληνοβουλγαρικές συζητήσεις για τη διανομή εδαφών, σε περίπτωση νίκης, διότι ήταν βέβαιο ότι τέτοια συζήτηση θα οδηγούσε σε ναυάγιο τη συμφωνία¹. Έτσι δέχθηκαν ο καθένας να λάβει αυτά που ο Στρατός του θα καταλάμβανε. Ο επικείμενος, δηλαδή, πόλεμος δεν θα ήταν μόνο αγώνας εναντίον των Τούρκων, αλλά και αγώνας δρόμου μεταξύ των συμμάχων για την κατάληψη εδαφών. Αυτό θα αναγκάσει τον Βενιζέλο να πει ότι ήταν μία πορεία προς το άγνωστο.

Η Βουλγαρία εμφανιζόταν ως ο κύριος μοχλός της «Τετραπλής Συμμαχίας» (Βουλγαρία, Σερβία, Μαυροβούνιο, Ελλάδα) και ο στρατιωτικά ισχυρότερος από τους τέσσερις. Διέθετε 300.000 πεζούς και 5.000 ιππείς, εφοδιασμένους με σύγχρονο οπλισμό, καλά οργανωμένους και σε προχωρημέ-

Το торπιλοβόλο 11 του Υποπλοιάρχου Ν. Βότση εν πλω με μεσίστια τη σημαία για το θάνατο του οικουμενικού Πατριάρχου (φωτ. Α. Γαζιάδης).

νο στάδιο εκγύμνασης. Η Σερβία μπόρεσε να κινητοποιήσει 200.000 πεζούς και 3.000 ιππείς, και το Μαυροβούνιο 35.000 πεζούς. Η Ελλάδα με τα 2.500.000 πληθυσμό μπορούσε να παρατάξει 90.000 πεζούς και 1.000 ιππείς, λόγω οργανωτικών και οικονομικών δυσχερειών. Η επιχειρησιακή δε ικανότητα αυτού του Στρατού εθεωρείτο από τους συμμάχους, αλλά και από τους ξένους παρατηρητές, πολύ αμφίβολη².

Ποίος επομένως ήταν ο λόγος που ώθησε τις τρεις χριστιανικές σλαβικές χώρες να δεχθούν στους κόλπους τους την Ελλάδα, παρά τις αντικρουόμενες επιδιώξεις που είχε ο καθένας για τα απελευθερούμενα εδάφη; Η απάντηση είναι μία και μόνη: το Ναυτικό της.

Το Ναυτικό της Ελλάδος ήταν ο μόνος στρατηγικός παράγων που έλειπε από τους συμμάχους. Η αποστολή του ήταν η εξασφάλιση, πάση θυσία, της κυριαρχίας του Αιγαίου, με σύγχρονη απαγόρευση χρησιμοποίησής του από τους Τούρκους. Έτσι η Τουρκία δεν θα μπορούσε να μεταφέρει διά θαλάσσης από τη Μικρά Ασία στην Τσατάλτζα τις εφεδρικές δυνάμεις των 250.000 ανδρών που διέθετε στη Σμύρνη και τη Συρία. Η μεταφορά των ανδρών αυτών δεν θα ήταν δυνατόν να γίνει με τα υποτυπώδη έως ανύπαρκτα οδικά και σιδηροδρομικά δίκτυα της εποχής. Ως εκ τούτου οι 400.000 άνδρες, περίπου, που διέθεταν οι Τούρκοι στα ευρωπαϊκά μέτωπα ήταν εξαιρετικά δύσκολο να αντιμετωπίσουν τους 670.000, περίπου, της Συμμαχίας.

Χαρακτηριστική είναι η συζήτηση μεταξύ των αντιπροσώπων των συμμαχικών κυβερνήσεων που γινόταν στη Σόφια τις παραμονές της ενάρξεως του πολέμου. Η συζήτηση περιστρεφόταν γύρω από τον αριθμό των δυνάμεων που διέθετε ο καθένας, τις επιχειρησιακές δυνατότητές τους, το προσδοκώμενο αποτέλεσμα. Ερωτηθείς ο Έλληνας πρέσβης Πανάς για τον αριθμό των ανδρών που θα διέθετε η Ελλάδα, απήντησε ότι εκτιμά περί τις 600.000. Στην πρόδηλη απορία των συνομιλητών του για την τόσο διογκωμένη εκτίμηση, αντέτεινε ότι θα πρέπει να υπολογίσουμε τις 200.000 ελληνικού στρατού και να αφαιρέσουμε 400.000 τουρκικού στρατού τον οποίο η Τουρκία, χωρίς την παρουσία του ελληνικού στόλου, θα είχε τη δυνατότητα να μεταφέρει διά

θαλάσσης από τους λιμένες της Αυτοκρατορίας στη Θεσσαλονίκη, την Καβάλα, το Δεδέαγατς (Αλεξανδρούπολη). Η απάντηση άφησε έκπληκτους τους συνομιλητές τους. Η εξέλιξη, όμως, του πολέμου απέδειξε το βάσιμο του εκκεντρικού αυτού υπολογισμού³. Αργότερα, όταν οι σύμμαχοι είχαν νικήσει και ήρθε η ώρα της διανομής των εδαφών, το ίδιο επιχείρημα θα χρησιμοποιήσει και ο Βενιζέλος.

Τα έργα του Ελληνικού Ναυτικού

Κοιτάζοντας το χάρτη των Βαλκανίων και της Ανατολικής Μεσογείου, βλέπουμε ότι η Ελλάδα είχε να επιτελέσει ένα δυσκολότατο έργο. Ενώ η πολεμική προσπάθεια της Βουλγαρίας και της Σερβίας ήταν, ουσιαστικά, προς μία και μόνη κατεύθυνση για τον κάθε στρατό, η Ελλάδα έπρεπε να κινηθεί προς τρεις κατευθύνσεις και μάλιστα αποκλίνουσες. Προς την Ήπειρο, τη Μακεδονία και τα νησιά του Αιγαίου.

Τα έργα, επομένως, του Ναυτικού εκ της στρατηγικής αυτής επιλογής της Ελλάδος, ήταν:

α. Να εκτελέσει τις θαλάσσιες μεταφορές των στρατευμάτων διατηρώντας ανοικτές τις οδούς επικοινωνίας στο Αιγαίο και το Ιόνιο.

β. Να συμμετάσχει σε αμφίβιες επιχειρήσεις Στρατού και Ναυτικού για την απελευθέρωση των νήσων του Αιγαίου.

γ. Να ενεργήσει αποβάσεις σε ακτές της Ηπείρου και της Μακεδονίας, εφόσον απαιτείτο, ή να προσβάλει εχθρικά παράκτια φρούρια ή συγκεντρώσεις στρατευμάτων, ανάλογα με την έκβαση των επιχειρήσεων.

δ. Να εξουδετερώσει τον Τουρκικό Στόλο, είτε αποκλείοντάς τον στα Δαρδανέλλια είτε καταναυμαχώντας τον.

Το πρώτο έργο, δηλαδή η εξασφάλιση των θαλασσιών οδών μεταφοράς στρατευμάτων, επέτυχε σχεδόν απόλυτα⁴. Η συγκέντρωση του στρατού στη Θεσσαλία και οι στρατιωτικές επιχειρήσεις υποστηρίχθηκαν, σε μεγάλο ποσοστό, από τις θαλάσσιες μεταφορές που επέτρεπαν την ταχύτατη μετακίνηση στρατευμάτων και εφοδίων στα επιθυμητά σημεία των επιχειρήσεων.

Άξιο ιδιαίτερας μνείας είναι η μεταφορά της 4^{ης} και 6^{ης} ελληνικών μεραρχιών από Θεσσαλονίκη προς Πρέβεζα για

Τα ελληνικά θωρηκτά παρέχουν από θαλάσσης υποστήριξη των αποβατικών βουλγαρικών στρατευμάτων στην Αλεξανδρούπολη (Δεδέ Αγάτς). Φωτ. Α. Γαζιάδης.

κατάληψη των Ιωαννίνων. Επίσης και η μεταφορά του μεγαλύτερου μέρους της Στρατιάς της Ηπείρου στη Θεσσαλονίκη –πλην της 3^{ης} Μεραρχίας που μετέβη σιδηροδρομικώς και οδικώς– αμέσως μετά την κατάληψη των Ιωαννίνων λόγω της αυξανόμενης βουλγαρικής απειλής.

Αλλά και η μεταφορά συμμαχικών στρατευμάτων ήταν επιτυχής και έγκαιρη. Αναφέρονται η μεταφορά βουλγαρικής ταξιαρχίας από τη Θεσσαλονίκη στο Δεδέαγατς (Αλεξανδρούπολη) για ενίσχυση του κυρίου σώματος του βουλγαρικού στρατού στη Θράκη, καθώς και μιας σερβικής μεραρχίας από Θεσσαλονίκη στον Άγιο Ιωάννη της Μεδούης για ενίσχυση του στρατού του Μαυροβουνίου που πολιορκούσε τη Σκόδρα.

Οι μεταφορές αυτές έγιναν με ελληνικά εμπορικά πλοία, μερικά των οποίων είχαν εξοπλισθεί πρόχειρα με την προστασία πάντα του ελληνικού στόλου. Η ελληνική εμπορική ναυτιλία διέθετε πολλά βοηθητικά και μεταγωγικά και δεν χρειάστηκε σε καμία περίπτωση η Ελλάς να νοικιάσει ούτε ένα πλοίο με ξένη σημαία.

Ο τρόπος που εκτελέστηκαν οι επιχειρήσεις αποδεικνύουν την εξαιρετική οργάνωση του Ναυτικού.

Οι αμφίβιες επιχειρήσεις στις οποίες μετείχε ή ανέλαβε το Ελληνικό Ναυτικό ήταν πολλές και επέτρεψαν την απελευθέρωση των νήσων του Βορείου και Ανατολικού Αιγαίου, που παρέμεναν υπό τουρκική κυριαρχία. Αρχικά απελευθερώθηκαν ο Άγιος Ευστράτιος, η Θάσος, η Ίμβρος, η Σαμοθράκη, τα Ψαρά, η Τένεδος. Ακολουθούν σε δεύτερο στάδιο η Λέσβος, η Χίος, η Σάμος, η Ικαρία. Η κατάληψη έγινε από ναυτικά αποβατικά αγήματα και στις περιπτώσεις της Λέσβου και της Χίου σε συνδυασμό με στρατιωτικές δυνάμεις.

Σημαντική, επίσης, ήταν η κατάληψη του λιμένος της Ελευθερουπόλεως και η μεταφορά στρατιωτικού αποσπάσματος για κατοχή του Παγγαίου. Η κατοχή των ζωτικών αυτών περιοχών κατοχύρωναν την ελληνική παρουσία στη Μακεδονία και απετέλεσαν τη βάση εξορμήσεώς μας για τις επιχειρήσεις του Β' Βαλκανικού Πολέμου. Κατά τον πόλεμο αυτό ο Στόλος του Αιγαίου απέκλεισε τα παράλια που κατείχαν οι Βούλγαροι στις εκβολές του Στρυμόνος μέχρι την Καλλίπολη, κατέλαβε την Καβάλα και το Δεδέαγατς (Αλεξανδρούπολη) ενώ το ναυτικό άγημα του αντιπλοιάρχου Κ. Τυπάλδου⁵ –το 29^ο Σύνταγμα όπως μετονομάστηκε– χρησιμοποιήθηκε στις επιχειρήσεις γύρω από τη Γευγελή και για την κατάληψη της Καβάλας και της Ξάνθης⁶.

Πολλές φορές, όμως, γεγονότα εθνικής και ιστορικής σημασίας είναι δυνατόν να αλλάξουν τις προτεραιότητες που

έχουν χαράξει Κυβέρνηση και Επιτελεία για τους στρατιωτικούς στόχους. Η κατάληψη του Άθω είναι ένα γεγονός που παρενεβλήθη στα άλλα έργα που είχε σχεδιάσει ο Στόλος του Αιγαίου. Ο ναύαρχος Κουντουριώτης με τον «Αβέρωφ» και τα αντιτορπιτικά «Ιέραξ», «Πάνθηρ», «Θύελλα» και άγημα 40 πεζοναυτών, κατόπιν διαταγής του Υπουργείου τη 2^η Νοεμβρίου 1912, καταλαμβάνουν την Κιβωτό της Ορθοδοξίας με τα ανεκτίμητης αξίας εθνικά και ιερά κειμήλια, προλαμβάνοντας τα βουλγαρικά στρατεύματα που πλησίαζαν από την ξηρά. Τυχόν βουλγαρική κατοχή της Ιεράς Χερσονήσου θα σήμαινε τον εκσλαβισμό και σταδιακά την υποταγή των 17 ελληνικών Μοναστηριών στο σλαβικό πυρήνα.

Εκεί που η στρατηγική επιτυχία του Ελληνικού Ναυτικού υπήρξε απόλυτη ήταν το τέταρτο και κυριώτερο έργο του: η εξουδετέρωση του Τουρκικού Στόλου, είτε αποκλειοντάς τον στα Στενά είτε καταναυμαχώντας τον.

Τούτο επετεύχθη με τις δύο νικηφόρες ναυμαχίες της Έλλης (3 Δεκεμβρίου 1912) και Λήμνου (5 Ιανουαρίου 1913), όπου κρίθηκαν οι τύχες του πολέμου ολοκλήρου. Ιδιαίτερα αυτό έγινε με τη δεύτερη ναυμαχία κατά την οποία οι ζημιές των τουρκικών πλοίων ήταν τόσο εκτεταμένες που ο Αρχηγός των Τουρκικών Ενόπλων Δυνάμεων, αρχιστράτηγος Ναζίμ Πασά, δήλωσε στο Κοινοβούλιο: «Ο Στόλος έπραξεν ό,τι ήτο δυνατόν. Δυστυχώς ουδέν δυνάμεθα, πλέον, να αναμένωμεν από αυτόν». Ο Τουρκικός Στόλος δεν απετόλμησε να ξαναβγεί στο Αιγαίο και αυτό είναι που μέτρησε στην έκβαση του πολέμου. Η Τουρκία αναγκάστηκε να αναγνωρίσει οριστικά την ήττα της στο Αιγαίο⁷.

Τυχόν νίκη του τουρκικού επί του ελληνικού στόλου δεν θα απέφερε μόνο την ανακατάληψη των απελευθερωθεισών νήσων. Θα καθιστούσε τον Τουρκικό Στόλο κυρίαρχο του Αιγαίου και θα του επέτρεπε να μεταφέρει διά θαλάσσης τις εφεδρείες του από τη Μικρά Ασία στα μέτωπα των επιχειρήσεων, με αποτέλεσμα η έκβαση του πολέμου για την «Τετραπλή Συμμαχία» να είναι διαφορετική.

Το στρατηγικό ρόλο του Ελληνικού Ναυτικού που έδωσε τη νίκη στους Βαλκάνιους συμμάχους αναγνωρίζουν και ξένοι συγγραφείς που ασχολήθηκαν με τους Βαλκανικούς Πολέμους. Αποσπασματικά αναφέρονται:

Ο Ed. Froster γράφει: «Το Ελληνικό Ναυτικό υπό τον ναύαρχο Κουντουριώτη προσέφερε κατά τη διάρκεια του πολέμου ανεκτίμητες υπηρεσίες... Η μεγαλύτερη συμβολή του στη συμμαχική νίκη ήταν ότι εμπόδισε την αποστολή ενισχύσεων από τη Μ. Ασία διά θαλάσσης...», ενώ συγχρόνως

Η απελευθέρωση της Χίου από Έλληνες πεζοναύτες (λαϊκή λιθογραφία εποχής).

τονίζει και τις υπηρεσίες που προσέφερε το ελληνικό Εμπορικό Ναυτικό στους Σέρβους και Βουλγάρους⁸.

Οι Stanford και Ezel Shaw γράφουν: «Ο πόλεμος ήταν καταστροφικός για τους Οθωμανούς, ιδιαίτερα από τη στιγμή που ο Ελληνικός Στόλος μπόρεσε, όχι μόνο να καταλάβει έναν αριθμό νήσων του Αιγαίου, αλλά και να εμποδίσει τη μεταφορά στρατευμάτων από την Ανατολία στις πολιορκούμενες φρουρές της Ευρωπαϊκής Τουρκίας⁹.

Εξ άλλου ο αντισυνταγματάρχης Immanuel αναφέρει στο βιβλίο του «Ο πόλεμος των Βαλκανίων του 1912», που αποτελεί μία ολοκληρωμένη μονογραφία για τον πόλεμο αυτό: «Με τη συνεισφορά του στόλου της η Ελλάδα βοήθησε σημαντικά το στρατό της και τους συμμάχους της και έτσι εξασφάλισε δι' εαυτήν ένα σημαντικό ρόλο στα πλαίσια της βαλκανικής συμμαχίας»¹⁰.

Συνθήκη Λονδίνου (30 Μαΐου 1913)

Μετά τις ατελέσφορες συζητήσεις για ανακωχή μεταξύ Βουλγαρίας - Σερβίας - Μαυροβουνίου και Τουρκίας, κατόπιν παρεμβάσεως και των Νεοτούρκων υπό τον Εμβίρ που ήσαν κατά της ανακωχής, ο πόλεμος ξανάρχισε στις 21 Ιανουαρίου 1913 ο οποίος κράτησε μέχρι τις 18 Μαΐου του 1913.

Οι Τούρκοι αφού έχασαν και τα τελευταία ερείσματα τους στη Βαλκανική, υποχρεώθηκαν να υπογράψουν ανακωχή στην Καλλίπολη με την «Τετραπλή Συμμαχία» και να δεχθούν διάσκεψη στο Λονδίνο.

Με αυτή:

- Η Τουρκία παραχωρούσε στους αντιπάλους της όλες τις βαλκανικές κτήσεις δυτικά της γραμμής Αίνου - Μηδείας, εκτός της Κωνσταντινουπόλεως και των Δαρδανελίων.

- Εδημιουργείτο το ανεξάρτητο κράτος της Αλβανίας εις βάρος του Μαυροβουνίου, της Σερβίας και κυρίως της Ελλάδος.

- Τα νησιά του Αιγαίου (πλην Ίμβρου, Τενέδου) που απελευθέρωσε ο Ελληνικός Στόλος θα διανεμόταν μεταξύ των νικητών. Για την τύχη τους θα αποφάσιζαν οι Μεγάλες Δυνάμεις. Το ίδιο θα συνέβαινε και για το Άγιο Όρος.

Ο Βασιλεύς Γεώργιος Α΄, ο διάδοχος Κωνσταντίνος, ακολουθούμενοι από τους άλλους γιους και εγγονούς του βασιλέως και από το επιτελείο του, εισέρχονται στην πόλη της Θεσσαλονίκης στις 11 Δεκεμβρίου του 1912 (φωτ. από το βιβλίο του Α. Δημητρακόπουλου «Ο ΠΡΩΤΟΣ ΒΑΛΚΑΝΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΙΣ ΣΕΛΙΔΕΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ 'ILLUSTRATION'»).

Ο ελληνικός στρατός εισέρχεται στη Θεσσαλονίκη (φωτ. J. LEUNE).

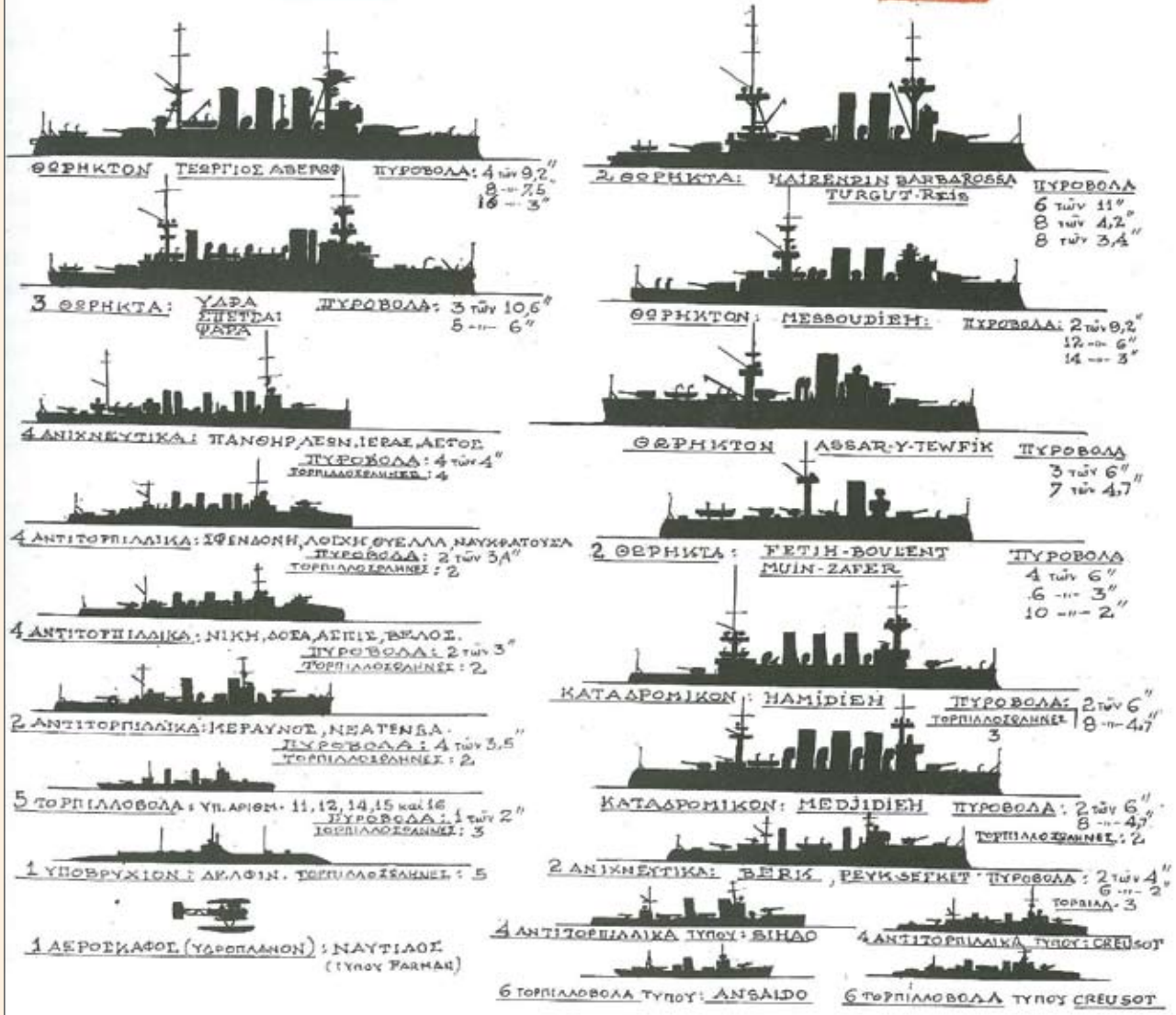
Τα βουλγαρικά στρατεύματα εισέρχονται στη Θεσσαλονίκη (φωτ. Ρωμαΐδης).

ΒΑΛΚΑΝΙΚΟΙ ΠΟΛΕΜΟΙ-1912/13
Η ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΤΩΝ ΑΝΤΙΠΑΛΩΝ ΣΤΟΛΩΝ

ΕΛΛΑΣ

ΤΟΥΡΚΙΑ

Σχέδιο του Γ. Κρέμου από το βιβλίο «ΑΒΕΡΩΦ το πλοίο που άλλαξε την πορεία της ιστορίας» των Γ. Κρέμου και Richard Arnold Baker.

Δυστυχώς η Συνθήκη δεν καθόριζε πώς θα γινόταν η διανομή. Τη λύση μοιραία θα έδιναν και πάλι τα όπλα. Ο Β' Βαλκανικός Πόλεμος δεν θα αργούσε να κηρυχθεί.

Β' Βαλκανικός Πόλεμος

Γενική συμφωνία των Βαλκάνιων συμμάχων για τη διανομή των κατακτημένων εδαφών δεν υπήρξε πριν από την κήρυξη του Α' Βαλκανικού Πολέμου. Η διμερής μυστική συμφωνία Σερβίας - Βουλγαρίας για την κατανομή των εδαφών είχε, ήδη, ανατραπεί από την ελληνική συμμετοχή στον πόλεμο που εδικαιούτο μέρος αυτών, αλλά και λόγω της ματαίωσης της σερβικής προώθησης προς την Αδριατική, εξαιτίας της ιταλικής και αυστριακής πολιτικής που δημιούργησαν το αλβανικό κράτος.

Η Ελλάδα διεκδικούσε τα φυσικά σύνορά της που συνέπιπταν με τα προς βορράν όρια του Ελληνισμού όπου το

ελληνικό στοιχείο αποτελούσε την ολότητα ή πλειονότητα του πληθυσμού. Διεκδικούσε, δηλαδή, τη Βόρειο Ήπειρο και τη Βόρεια Μακεδονία. Οι Βούλγαροι ήθελαν οπωσδήποτε τη Θεσσαλονίκη και προέβαλαν ως αποφασιστικό κριτήριο τη συμβολή του στρατού τού καθενός εκ των συμμάχων στον πόλεμο. Στην απάντηση αυτή ο Βενιζέλος προέβαλε την τεράστια συμβολή του Ναυτικού της Ελλάδος στην τελική νίκη.

Τις αντεγκλήσεις αυτές θα έλυνε ο Β' Βαλκανικός Πόλεμος. Οι Βούλγαροι επιχειρήσαν να καταλάβουν πραξικοπηματικά τα αμφισβητούμενα εδάφη, στηριζόμενοι στο μεγαλύτερο στρατό τους. Τα μεσάνυχτα της 16^{ης} Ιουνίου 1913 εξαπολύουν σφοδρή επίθεση εναντίον των Σέρβων στη Γευγελή και των Ελλήνων στις Ελευθερές.

Οι Σέρβοι αντιστάθηκαν σθεναρά. Από πλευράς των Ελλήνων, ο Στόλος του Αιγαίου το μεσημέρι της 17^{ης} Ιου-

νίου αποπλέει από τη Χίο και πλέει ολοταχώς προς το Τσάγεζι του Στρυμωνικού, για να υποστηρίξει από θαλάσσης το στρατό. Εγκαθιστά παρατηρητήριο σε ύψωμα δυτικά του Στρυμώνα υποστηρίζοντας με ναυτικό βομβαρδισμό των θωρηκτών τις επιχειρήσεις των ελληνικών στρατευμάτων. Η επική και κεραυνοβόλα προέλαση του ελληνικού στρατού ανάγκασε τα βουλγαρικά τμήματα που βρίσκονταν στο Παγγαίο και το Στρυμωνικό κόλπο να συμπυχθούν και να αποχωρήσουν. Ο Στόλος, ανάλογα με την ελληνική προέλαση, μετεκινείτο συνεχώς ανατολικότερα υποστηρίζοντας τους Έλληνες μαχητές. Μία παραπειστική κίνηση των Ελλήνων ότι ετοιμάζεται απόβαση στην Καβάλα έπεισε τους Βουλγάρους να εκκενώσουν την πόλη την οποία ο ναύαρχος Κουντουριώτης κατέλαβε την 26^η Ιουνίου με το αντιτορπιλικό «Δόξα». Επακολούθησε αλιεία ναρκών που οι Βούλγαροι είχαν ποντίσει προ του λιμένος.

Ναυτικό άγημα που συγκροτήθηκε σε σύνταγμα έλαβε μέρος στις επιχειρήσεις της Θεσσαλονίκης και της Γευγελής, και στη συνέχεια ένα μέρος χρησιμοποιήθηκε για τη φρούρηση της Καβάλας, και άλλο συνενώθηκε με την 7^η Μεραρχία η οποία προήλανε προς τη Δυτική Θράκη.

Υπό την πίεση του ελληνικού στρατού οι Βούλγαροι συνεχώς υποχωρούσαν και την 11^η Ιουλίου ο Κουντουριώτης με τον «Αβέρωφ» κατέπλευσε και κατέλαβε το Δεδέαγατς (Αλεξανδρούπολη). Αλιεύθηκαν οι νάρκες που είχαν ποντίσει οι Βούλγαροι προ του λιμένος και ναυτικό άγημα ανέλαβε τη φύλαξη μέρους της οριοθετικής γραμμής προς τον Έβρο.

Το μεσημέρι της 18^{ης} Ιουλίου 1913, ένα μήνα μετά την έναρξη του Β' Βαλκανικού Πολέμου, οι Βούλγαροι αναγκάστηκαν να υπογράψουν ανακωχή και την 25^η Ιουλίου την οριστική ειρήνη στο Βουκουρέστι.

Επίλογος

Τελείωναν με τον τρόπο αυτό οι Βαλκανικοί Πόλεμοι. Ο πρώτος κράτησε 6,5 μήνες (5 Οκτωβρίου 1912 - 18 Μαΐου 1913) και ο δεύτερος ένα μήνα (16 Ιουνίου 1913 - 18 Ιουλίου 1913). Ο πρώτος υπήρξε ο πιο καθοριστικός πόλεμος του περασμένου αιώνας στα Βαλκάνια.

Στο δεύτερο το Ελληνικό Ναυτικό δεν είχε αντίπαλο. Το Βουλγαρικό Ναυτικό ήταν αμελητέο και δρούσε στη Μαύρη Θάλασσα. Το έργο του περιορίστηκε στο να βοηθήσει το στρατό από θαλάσσης αλλά και με ναυτικά αγήματα, έργο το οποίο εξετέλεσε και πάλι με απόλυτη επιτυχία.

Ο Στόλος του Αιγαίου υπήρξε από τους σημαντικότερους συντελεστές της επιτυχίας και της νίκης αυτής, ιδίως και κυριώτατα κατά τον πρώτο Βαλκανικό Πόλεμο όπου έφερε με απόλυτη επιτυχία εις πέρας το έργο που του είχε αναθέσει η Ελλάδα και που απαιτούσε μεγάλη αυτοθυσία, πολλή καρτερικότητα, ασίγαστο πείσμα και γενναία καρδιά. Το Ναυτικό ξεδίπλωσε όλες τις αρετές που συνοδεύουν τους Έλληνες στη μακραιώνη ιστορία τους: ναυτική ικανότητα, γενναιότητα, μεγαλοσύνη, βαθειά πίστη στην ελευθερία, φιλοπατρία. Δεν θα ήταν υπερβολή αν λεχθεί ότι ο Στόλος του Αιγαίου άλλαξε την πορεία της ιστορίας των βαλκανικών λαών. Στους πολέμους αυτούς αλλά και μετέπειτα η εξωτερική πολιτική της Ελλάδος στηρίχθηκε στη βασική προϋπόθεση της ελληνικής κυριαρχίας στο Αιγαίο και στη

σοβαρή εκτίμηση του ρόλου του Ναυτικού μας στη χάραξη της μελλοντικής στρατηγικής.

Η θαλασσοκράτειρα Αγγλία εντυπωσιασμένη από τις επιτυχίες του Ελληνικού Στόλου άρχισε να προσβλέπει προς την Ελλάδα ως ένα μελλοντικό σύμμαχο στο χώρο της Κεντρικής και Ανατολικής Μεσογείου, και τις παραμονές του Α' Παγκοσμίου Πολέμου της πρότεινε στρατιωτική και ναυτική σύμπραξη. Η Τουρκία έπαψε οριστικά να υπολογίζεται ως ναυτική δύναμη και ακολούθησε το δρόμο της προσέγγισης προς τη Γερμανία. Νέες δυνατότητες ανοίγονταν για την Ελλάδα. Το ότι δεν τις εκμεταλλευθήκαμε και φθάσαμε στην Μικρασιατική καταστροφή είναι μία άλλη ιστορία. Ας όψεται το σαράκι του εθνικού διχασμού.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Βεντήρης Γ. «Η Ελλάς του 1910-1920», τόμ. Α, σελ. 97
2. Ο αντισυνταγματάρχης Immanuel στο βιβλίο του «Ο πόλεμος των Βαλκανίων του 1912», γράφει: «Η αστάθεια της πολιτικής κατάστασης και οι κομματικές έριδες καθώς και η ανάμνηση της αδράνειας που επέδειξαν οι Έλληνες στον πόλεμο του 1897, είχαν περιορίσει στο ελάχιστο την εκτίμηση προς τις πολεμικές δυνατότητες της Ελλάδος και μείωσει την αξιολόγησή της ως επιθυμητής συμμαχού».
3. Βλ. Νικολάου Σπύρου: «Βαλκανικοί Πόλεμοι. Οι στρατηγικές και διπλωματικές διαστάσεις της ελληνικής ναυτικής υπεροχής».
4. Βλ. Νικολάου Σπύρου: «Βαλκανικοί Πόλεμοι. Οι στρατηγικές και διπλωματικές διαστάσεις της ελληνικής ναυτικής υπεροχής».
5. Βλ. Δημητρακόπουλου Α.: «Βιογραφικό Λεξικό των Αποφοίτων της Σχολής Ναυτικών Δοκίμων», έκδ. ΓΕΝ 2006, τόμ. 3.
6. Βλ. Νικολάου Σπ.: «Βαλκανικοί Πόλεμοι. Οι στρατηγικές και διπλωματικές διαστάσεις της ελληνικής ναυτικής υπεροχής».
7. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι στο διάστημα που έγιναν οι δύο ναυμαχίες οι Βαλκάνιοι σύμμαχοι μας είχαν συνάψει ανακωχή με την Τουρκία (20 Νοεμβρίου 1912 - 21 Ιανουαρίου 1913) και ο πόλεμος διεξήγето μόνο μεταξύ Ελλάδος και Τουρκίας. Οι Μεγάλες Δυνάμεις φοβούμενες για τα συμφέροντά τους στη Βαλκανική από ολοσχερή καταστροφή της Τουρκίας, προώθησαν την ανακωχή που υπεγράφη στην Τσατάλτζα. Νωρίτερα η Ελλάδα είχε απορρίψει δελεαστική πρόταση της Τουρκίας για χωριστή ανακωχή.
8. Ed. Froster: "A short History of Modern Greece 1821-1945", London 1946, σελ. 55.
9. Stanford Shaw - Ezel Kural Shaw: "History of the Ottoman Empire and Modern Turkey", 1988, Vol. II, σελ. 29.
10. Immanuel τόμ. Β' και Γ' σελ. 176 και 183 αντίστοιχα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Εκδοτική Αθηνών Α.Ε. «Ελληνική Ιστορία».
2. Φωκάς Δ, (αντιναύαρχος): «Ο Στόλος του Αιγαίου 1912-1913, Έργα και Ημέρα», εκδ. Νηρέυς 1972, τόμ. Α, Β.
3. Καργάκος: «Ο Α' Βαλκανικός Πόλεμος».
4. Μαυρογιάννης Ε. (αντιναύαρχος): «Οι ναυμάχοι του Αιγαίου»
5. Μονογραφία, Νο 8/496 περιοδικού «Ναυτική Επιθεώρηση» (Νοέμβριος-Δεκέμβριος 1995).
6. Βεντήρης Γ.: «Η Ελλάς του 1910-1920», τόμ. Α.
7. Νικολάου Σπ.: «Βαλκανικοί Πόλεμοι. Οι στρατηγικές και διπλωματικές διαστάσεις της ελληνικής ναυτικής υπεροχής».
8. Δημητρακόπουλος Αν.: «Βιογραφικό Λεξικό των Αποφοίτων της Σχολής Ναυτικών Δοκίμων», έκδ. ΓΕΝ 2006, τόμ. 3.
9. Froster Ed.: "A short History of Modern Greece 1821-1945", London 1946.
10. Stanford Shay - Ezel Kural Shaw: "History of the Ottoman Empire and Modern Turkey", 1988, vol. II.
11. Immanuel (αντισυνταγματάρχης): «Ο πόλεμος των Βαλκανίων του 1912».